

SAĞLIK HİZMETLERİ MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN YEME TUTUMLARI VE BUNU ETKİYEN FAKTÖRLER

Eating Attitudes of Health Services Vocational School Students and Affecting Factors

Alper Yusuf KÖROĞLU¹

Didem ÖNAY DERİN²

¹Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Karaman

²Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Konya

Geliş Tarihi / Received: 05.09.2019

Kabul Tarihi / Accepted: 02.12.2019

Yayın Tarihi / Published: 25.12.2019

ÖZ

Bu çalışma, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nun çeşitli bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerinin yeme tutumları ve bu tutumlara etki eden faktörleri belirlemek üzere genel tarama modelinde planlanmıştır. Evrenini, 2017-2018 eğitim-öğretim yılı II. Yarıyılı Ocak-Şubat 2018 tarihleri arasında, Türkiye'de İç Anadolu Bölgesi'nin kuzeyinde bulunan bir üniversitenin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören 1355 öğrenci oluşturmuştur. Gelişigüzel örnekleme yöntemi kullanılmış olup, çalışmaya gönüllü 600 öğrenci katılmıştır. Veriler karşılıklı görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak "Kişisel Bilgi Formu" ve Yeme Tutum Testi-40 (YTT-40) kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde, sosyo-demografik özellikler frekans tablosu olarak verilmiş ve analizlerde Independent Sample t Test, One-Way Anova ve Bonferroni Testi kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre katılımcıların ortalama yaşı 19.84±1.66 yıldır. Katılımcıların vücut ağırlığı, boy uzunluğu ve beden kütle indeksi ölçümlerinin ortalaması sırasıyla 59.68±10.49 kg, 165.48±7.7 cm ve 21.75±3.2 kg/m²'dir. Ölçekten aldıkları ortalama puan 60.32±22.1'dir. Şişmanlık kaygısı alt boyutunda cinsiyet değişkenine (p<0.001) göre kadınlar lehine ve boy uzunluğuna (p<0.05) ve vücut ağırlığına (p<0.001) göre farklılaştığı görülmüştür. Ölçeğin diyet alt boyutunun anne eğitim düzeyine (p<0.05) ve vücut ağırlığına (p<0.001) göre farklılaştığı görülmüştür. Ölçeğin sosyal baskı alt boyutunun vücut ağırlığı (p<0.001) açısından, zayıflıkla aşırı uğraş alt boyutunun da öğrenim görülen sınıf değişkenine göre 1. sınıf öğrencileri lehine (p<0.01), vücut ağırlığı (p<0.001) açısından farklılaştığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Yüksekokul öğrencisi, yeme tutumu, YTT-40, yeme bozuklukları, beslenme

ABSTRACT

Study was planned in general screening model to determine eating attitudes of students according to education at various departments of Vocational School Health Services, factors that affect these attitudes. Universe is 1355 students in a university's Vocational School Health Services that is in north of Central Anatolia, Turkey. Random sampling method was used. 600 volunteer students participated. "Personal Information Form", Eating Attitude Test (YTT-40) were used as data collection tools. Socio-demographic characteristics were given as frequency tables, Independent Sample t Test, One-Way Anova, Bonferroni Test were used in analysis of data. According to results of study, mean age of participants was 19.84±1.66 years. Mean body weight, height, body mass index measurements of participants were 59.68±10.49 kg, 165.48±7.7 cm, 21.75±3.2 kg/m², respectively. Average score of scale was 60.32±22.1. In obesity anxiety sub-dimension, it was found that gender variable (p<0.001) differed in favor of women, according to height (p<0.05), body weight (p<0.001). Dietary subscale of scale was found to differ according to mother's education level (p<0.05), body weight (p<0.001). Social pressure subscale of scale differed in terms of body weight (p<0.001), sub-dimension of over-dealing with weakness differed in favor of 1st grade students (p<0.01), weight (p<0.001) according to class variable studied.

Keywords: Vocational school student, eating attitude, EAT-40, eating disorders, nutrition

GİRİŞ

Hayatın her evresinde fiziksel ve zihinsel açıdan sağlıklı olmak ve bunu devam ettirmek ancak dengeli ve yeterli beslenme ile mümkündür. Beslenme; “büyüme, gelişme, sağlıklı ve verimli olarak uzun süre yaşamak için gerekli olan enerji ve besin öğelerinden her birini yeterli miktarda sağlayacak olan besinleri besin değerini yitirmeden, sağlık bozucu hale getirmeden en ekonomik şekilde almak ve kullanmak” (Baysal, 1997) olarak tanımlanmakla birlikte, hayatın devamı için gerekli ve bir o kadar da haz veren bir davranıştır. Homeostatik mekanizmalar, çocuğun motor, duyuşsal ve emosyonel kapasitesi, içinde bulunduğu sosyal çevre, kültürel öğeleri anne-babanın bakım verme ve tutum becerileri gibi birçok değişkenin etkileşimi ile insanoğulunun beslenme davranışı gelişir. Beslenme alışkanlığı sağlıklı bir hayat için dikkat edilmesi gereken bir konuyken bu düşünce rahatsız edici bir duruma gelirse kişi üzerinde fiziksel ve ruhsal sorunlar ortaya çıkabilmektedir (Gönerir Erbay & Seçkin, 2016). Özellikle ergenlik ve sonrasında gençlik dönemi, beslenme ile ilgili davranışlar yönünden riskli dönemlerdir. Bu dönemlerde aile birliğinden bağımsız yemek yeme alışkanlığına geçme ile birlikte yiyecek tercihleri de değişir ve beslenme açısından risk oluşturabilecek davranışlar görülebilir. Özellikle kalori ve yağ bakımından zengin, hızlı hazır olan atıştırmalıklar ile beslenme sıklığındaki artma ve fiziksel aktivitede azalma; yeme bozuklukları ve obezite oranlarının artmasına neden olabilmektedir (Kadioğlu & Ergün, 2015). Yeme bozuklukları yaşamı tehdit eden, çocukları, ergenleri ve genç yetişkinleri etkileyen biyopsikososyal hastalıklardır (APA, 2013). Yeme bozukluğu; başta genç kızlar arasında olmak üzere yüksek sıklıkta görülen, genel yaşamdaki veya toplum içindeki yeme ile ilgili tutum ve eylemlerin farklı bir şekilde bozulması ile kendini gösteren, meydana gelmesinde psikolojik, fizyolojik, sosyal faktörler, davranışsal özellikleri ve yaşadığı ruhsal problemlerin önemli olduğu ciddi psikiyatrik hastalıktır (Jacobi vd., 2004; Hoek, 2006). Gençlerde yeme bozukluklarının ortaya çıkmasındaki en önemli etken olarak yeme tutumlarının bu dönemde birçok faktörden etkilenmesi görülür (Farahani vd., 2014). Obeziteye neden olan aşırı yemek yeme veya yemek yemeyi reddetme, bireyin vejetaryen olması ya da bazı psikolojik nedenlerden ötürü yemek yemeyi kısıtlaması, pika (yemek olmayan maddelerin yenmesi), yenilen yemeğin hemen sindirilerek vücuttan atılması veya karşı konulamaz olan gece yemek yeme davranışlarının sergilenmesi olarak bilinen yeme bozuklukları (Tam vd., 2007) içerisinde Anoreksiya Nervosa (AN) ve Bulimiya Nervosa

(BN) en sık karşılaşılan ve ruhsal belirtilerin yanı sıra ciddi bedensel sorunların da görüldüğü iki en önemli grubu oluşturmaktadır (Herpertz-Dahlmann, 2009).

Yeme bozuklukları hem psikososyal hem de bedensel boyutu olan; bireyin yemek, vücut ağırlığı ve görüntüsü ile ilgili düşünceler ve yeme davranışında çeşitli bozukluklarla kendini gösteren bir durumdur. Yeme bozukluğu olan bireyler; bedenini olduğundan şişman ve şekilsiz algılama, çok kısıtlı gıda alma, yemeklerin ardından kusma veya kendini kusturma, laksatif kullanma ve aşırı egzersiz yapma gibi belirtiler gösterebilirler. Kadınlar, erkeklere göre, ince beden imgesine sahip olma ve beraberinde diyet yapmayla belirgin düzeyde daha fazla ilgilidir. Bunların sonucu olarak da yeme bozukluğu riskine daha yatkındırlar. (Oğur vd., 2016). Yaygınlık ve sıklık açısından gençlerde görülme oranı giderek artan yeme bozuklukları; Dünya Sağlık Örgütü tarafından “tıbbi dikkat” gerektiren “önemli tıbbi durum” olarak tanımlanmaktadır (Janout & Janoutova, 2004). Yeme bozuklukları yaşamı tehdit eden, çocukları, ergenleri ve genç yetişkinleri etkileyen biyopsikososyal hastalıklardır (American Psychiatric Association (APA, 2013).

Üniversite öğrencilerindeki yeme bozukluğu sıklığının saptanmasının koruyucu önlemlerin alınmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çünkü üniversite öğrencileri içinde buldukları yaş, muhtemel psiko-sosyal ve ekonomik zorlanmalar nedeniyle yeme bozuklukları açısından risk grubunda yer almaktadır (Ünalın vd., 2009). Üniversite yılları, erişkinlik dönemine geçme aşamasında olan çocukluk çağı sonrası ilk grubu kapsar. Bu dönemde üniversite öğrencilerinin eğitiminin başlaması ile birlikte alıştıkları aile ortamı içerisinden ayrılmaları, dış etkenlere daha açık olmaları ve kendi özgür seçimlerini daha belirgin şekilde yapmaya başlamaları beslenmelerinde yeni bir dönemi beraberinde getirmektedir. Bu dönemin en belirgin özellikleri ekonomik problemler ve kurulacak yeni bir düzene adapte olma çabalarıdır. Bu nedenle de üniversite öğrencilerinin beslenme tutumlarının tespit edilmesi, onların yetişkin dönemdeki beslenme alışkanlıklarının düzenlenmesi ve uygun olmayan beslenmenin yol açabileceği muhtemel sorunların önlenmesi açısından önemlidir (Mazıcıoğlu & Öztürk, 2003). Üniversiteye yeni başlayan pek çok genç başta şehir değişikliği, maddi zorluklar ve bağımsız yaşam arzusu gibi nedenler ile evinden ve ailesinden ayrılmaktadır. Öğrenci yurtlarında, apartman dairelerinde, başka ailelerin yanlarında tek başlarına ya da arkadaşları ile yaşamak, gençlerin yaşam tarzlarında önemli değişikliklere yol açmaktadır. Bu nedenle de özellikle üniversite öğrencileri arasında yeme bozukluklarının artış gösterdiği gözlemlenmektedir (Kazkondur, 2010).

Bununla birlikte beden imajı, kişinin kendi vücuduna dair zihninde oluşturduğu resimdir. Beden imajı memnuniyetsizliği ise bireyin kendi bedenini subjektif olarak negatif

değerlendirmesi olarak tanımlanmaktadır. Beden imajı memnuniyetsizliği anoreksiya nervoza ve bulimia nervoza yeme bozukluklarının temel semptomlarından biridir. Günümüzde beslenme konularında kaygı duyan bireylerin yalnızca bir kısmı yeme davranış bozukluğu tanısı almaktadır. Tanı konulmamış olumsuz yeme tutum davranışına sahip bireylerin prevalansı, tanı almış bireylerden çok daha yüksektir. İleride yeme davranış bozukluğu gelişiminde etkili olan önemli öncüler arasında: beden memnuniyetsizliği, negatif veya bozulmuş beden algısı, bozulmuş yeme davranışı gibi türlü beslenme konulu kaygı içeren davranışlar yer almaktadır. Bu davranışlar, mutlak yeme bozukluğu ile sonuçlanmasa bile, yeme davranışında uzun süreli bozukluklara neden olabilmektedir (Demirel, 2019). Yeme bozuklukları ve yeme tutumuna ilişkin yanlış yöntemler izlemek, özellikle performans barındıran faaliyetlerde kendisini gösteren psikiyatrik bir bozukluktur. Yeme bozukluğu olması açısından riskli grup olarak düşünülen bireyler, öncelikli olarak bedensel kaygıların başladığı ergenlik dönemindeki gençler ve performansın ön planda olduğu meslekleri icra eden sporcular, sahne sanatçıları ve dansçılar riskli gruplar olarak düşünülmektedir. Bununla birlikte, yeme bozuklukları özellikle kadınlarda daha yaygın olmakla birlikte son dönemlerde erkeklerde de görülen bir bozukluktur (Sarıbaş vd., 2019). Yeme bireylerin yaşamlarını devam ettirebilmesi için ihtiyaç duyduğu en temel gereksinimlerden biridir. Yaşamın sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için ergenlik ve gençlik dönemi önemli bir geçiş zamanı olmaktadır. Yemek yeme alışkanlıklarında, farklılık gösteren tercihlerle ve aileden ayrılma ile beslenmeyi olumsuz şekilde etkileyebilecek faktörlerle karşı karşıya kalılabilmektedir. Yeme bozuklukları ve obezitenin sık görülmesine sebep olan durumlar arasında fiziksel etkinlikte azalma, yüksek kalorili yiyecek alımı ve fastfood kültürünün yaygınlaşması gibi durumlar gösterilebilmektedir (Kadioğlu & Ergün, 2015). Yeme davranışlarıyla ilgili riskli bir dönem olarak kabul edilen 19-25 yaş arası üniversite gençleriyle yeme tutumu ile alakalı yapılan bir çalışmada 431 öğrencinin yaklaşık üçte birinde yeme bozukluğu görülmektedir (Özvurmaz vd., 2018). Bu çalışma, yüksekokul öğrencilerinin yeme tutumları ve bu tutumlara etki eden faktörleri belirlenmek üzere planlanıp yürütülmüştür.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, araştırmanın evreni ve örnekleme, veri toplama araçları ve verilerin değerlendirilmesine yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Sağlık Hizmetleri Yüksekokulunun çeşitli bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin yeme tutumları ve bu tutumlara etki eden faktörleri belirlenmek üzere planlanıp yürütülen bu araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modelleri; “çok sayıda elemanlardan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir” (Karasar, 2010).

Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini, Türkiye’de İç Anadolu Bölgesi’nin kuzeyinde bulunan bir üniversitenin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu’nda çocuk gelişimi, engelli bakım ve rehabilitasyon, diyaliz, ilk ve acil yardım, evde hasta bakım, yaşlı bakım, ameliyathane hizmetleri programlarında öğrenim gören 1355 öğrenci oluşturmuştur. Bu üniversite, araştırmacının öğrencilere ulaşma kolaylığı ve farklı bölümlerden öğrencileri kapsayan heterojen bir dağılım göstermesi nedeni ile seçilmiştir. Araştırmada gelişigüzel örnekleme yöntemi kullanılmış olup çalışmaya gönüllü 600 öğrenci katılmıştır (Katılım oranı %44.28).

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri anket formu kullanılarak Ocak-Şubat 2018 tarihleri arasında karşılıklı görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Anket formu oluşturulmadan önce konu ile ilgili literatür (tez, makale, bildiri, bilimsel araştırma ve benzerleri) incelenmiş ve anket formu konu ile ilgili kaynaklardan ve daha önce yapılmış araştırmalardan yararlanılarak hazırlanmıştır.

Veri toplama amacıyla hazırlanan anketin uygulanabilmesi için gerekli izinler alınmıştır. Ayrıca öğrencilere uygulanmadan önce de onam formu ile izin alınmış ve anket formunda yer alan sorular öğrencilere açıklanarak birebir uygulanmıştır. Anket formu "Kişisel Bilgi Formu" ve Yeme Tutum Testi-40 (YTT-40)’nden oluşmaktadır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formunda katılımcıların cinsiyeti, yaşı, boy uzunluğu, vücut ağırlığı, sınıfı, bölümü, ailedeki birey sayısı, aile yapısı, ebeveyn eğitim durumu ve mesleği bilgileri yer almıştır.

Yeme Tutum Testi-40 (YTT-40)

Garner ve Garfinkel (1979) tarafından geliştirilmiş, problemlili yeme davranışlarını tanımlamak için tüm dünyada kullanılan bir öz bildirim ölçeğidir (23). Türkiye’de geçerlik ve güvenilirlik çalışması Savaşır ve Erol (1989) tarafından yapılmıştır (24). Yeme Tutum Testi-40

toplam 40 maddeden oluşmuştur ve cevaplar "daima, çok sık, sık sık, bazen, nadiren ve hiç bir zaman" şeklinde altı basamaklı likert formunda değerlendirilmiştir. Testin 6 alt boyutu vardır. Alt gruplar şişmanlık kaygısı, diyet, sosyal baskı ve zayıflık ile aşırı uğraştır. Her bir alt grup bağımsız olarak tek başına kullanılabilir. YTT-40 için kesme değeri 30 puandır. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı Savaşır ve Erol'un çalışmasında $\alpha=0.70$ bulunmuştur. Bu çalışmada Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı $\alpha=0.833$ bulunmuş olup, ölçek yüksek güvenilirlik düzeyine sahiptir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin değerlendirilmesinde, SPSS paket programı kullanılmış, sürekli veriler ortalama ve standart sapma, kategorik veriler yüzde olarak verilmiştir. Gerekli istatistiksel analizler yapılmış ve verilerin normal dağıldığı görülmüştür. Bu nedenle de parametrik testler kullanılmıştır. İki farklı grubun ortalamalarının karşılaştırılmasında Independent Sample t Test, üç ve üzerindeki grupların ortalamalarının karşılaştırılmasında ise One-Way Anova ve Bonferroni Testi kullanılmıştır. Sonuçlar %95'lik güven aralığında, anlamlılık $p<0.05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

Beden Kütle İndeksi Hesaplaması

Öğrencilerin boy uzunluklarına göre olmaları gereken vücut ağırlıklarının değerlendirilmesinde; Beden Kütle İndeksi (BKİ), $BKİ= \text{Ağırlık (kg)} / \text{Boy (m}^2\text{)}$ formülü kullanılarak (Arslan, 1993; Yolsal vd.,1998; Pekcan, 1999; Alikashioglu & Yordam, 2000; Pekcan, 2001; Ergün & Erten, 2004), Dünya Sağlık Örgütü'nün obezite sınıflandırması ($<18.5 \text{ kg/m}^2$: zayıf, $18.5-24.9 \text{ kg/m}^2$: normal, $25.0-29.9 \text{ kg/m}^2$: hafif şişman, $\geq 30 \text{ kg/m}^2$: obez) esas alınmıştır (WHO, 2017).

Çalışmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma orta ölçekli bir kentte gerçekleştirildiğinden ve örneklem sayısı az olduğundan ülke genelinden farklılıklar gösterebilir. Kesitsel tipte planlanan ve gerçekleştirilen bu çalışma, neden-sonuç ilişkisi bakımından, kesitsel araştırmaların taşıdığı kısıtlılıklara sahiptir. Çalışmanın yalnızca bir okulda yapılmış olması bir sınırlılık olabilir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmaya katılanların; %18.7'si (n=112) erkek, %81.3'ü (n=488) kadındır. Katılımcıların %44.84'ü (n=269) 19 yaş ve altında %55.16'sı (n=331) ise 20 yaş ve üzerindedir. Araştırmaya katılanların beden kütle indeksi değerlerine bakıldığında, %12.8'inin

(n=77) zayıf, %73.3'ü (n=440) normal, %11.7'si (n=70) fazla kilolu, %2.2'si (n=13) de obez sınıflamasında oldukları görülmektedir. Katılımcıların %54.8'i (n=329) birinci sınıf, %45.2'si (n=271) ise ikinci sınıf öğrencisidir. Öğrenim gördükleri bölüm dağılımına bakıldığında %22.8'inin (n=137) çocuk gelişimi, %15.7'sinin (n=94) engelli bakım ve rehabilitasyon, %20.7'sinin (n=124) diyaliz, %26.2'sinin (n=157) ilk ve acil yardım, %4.5'inin (n=27) evde hasta bakım, %4.7'sinin (n=28) yaşlı bakım ve %5.5'inin (n=33) ise ameliyathane hizmetleri olduğu görülmektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilere ait tanımlayıcı bilgilerin dağılımları

	n	%		n	%
Cinsiyet			Baba Eğitim Düzeyi		
Erkek	112	18.7	Okur-yazar değil	20	3.3
Kadın	488	81.3	Okur-yazar	33	5.5
Yaş			İlköğretim	356	59.3
19 yaş ve altı	269	44.84	Lise	148	24.7
20 yaş ve üstü	331	55.16	Lisans ve üstü	43	7.2
Sınıf			Anne Mesleği		
1. Sınıf	329	54.8	Ev Hanımı	524	87.3
2. Sınıf	271	45.2	Memur	7	1.2
Bölüm			Serbest Meslek	54	9.0
Çocuk Gelişimi	137	22.8	Emekli	15	2.5
Engelli Bakım ve Rehabilitasyon	94	15.7	Baba Mesleği		
Diyaliz	124	20.7	İşsiz	17	2.8
İlk ve Acil Yardım	157	26.2	İşçi	109	18.2
Evde Hasta Bakım	27	4.5	Memur	58	9.7
Yaşlı Bakım	28	4.7	Serbest Meslek	284	47.3
Ameliyathane Hizmetleri	33	5.4	Emekli	132	22.0
Ailedeki Birey Sayısı			Beden Kitle İndeksi Sınıflaması		
4 ve altı	199	33.2	Zayıf	77	12,8
5 Kişi	180	30.0	Normal	440	73,3
6 ve üzeri	221	36.8	Hafif Şişman	70	11,7
Aile Yapısı			Obez	13	2,2
Çekirdek Aile	545	90.8			
Geniş Aile	55	9.2			
Anne Eğitim Düzeyi					
Okur-yazar değil	57	9.5			
Okur-yazar	49	8.2			
İlköğretim	402	67.0			
Lise	79	13.2			
Lisans ve üstü	13	2.1			

Katılımcıların ailedeki birey sayısı %33.2'sinin (n=199) 2-4 kişi, %30'unun (n=180) 5 kişi ve %36.8'inin (n=221) 6 ve üzeridir. Aile yapısı ise %90.8'inin (n=545) çekirdek aile, %9.2'si (n=55) geniş ailedir. Anne eğitim düzeylerinin %9.5'inin (n=57) okur-yazar olmadığı, %8.2'sinin (n=49) okur-yazar olduğu, %67'sinin (n=402) ilköğretim, %13.2'sinin (n=79) lise ve %2.2'sinin (n=13) lisans ve lisansüstü derecede olduğu görülmektedir. Baba eğitim

düzeylerinin %3.3'ünün (n=20) okur-yazar olmadığı, %5.5'inin (n=33) okur-yazar olduğu, 59.3'ünün (n=356) ilköğretim, %24.7'sinin (n=148) lise ve %7.2'sinin (n=43) lisans ve lisansüstü derecede olduğu görülmektedir. Anne mesleğinin %87.3'ünün (n=524) ev hanımı, %1.2'sinin (n=7) memur, %9.0'ının (n=54) serbest meslek, %2.5'inin (n=15) emekli olduğu görülmektedir. Vücut kütle indeksi sınıflamasının %12.8'sinin (n=77) zayıf, %73.3'ünün (n=440) normal, %11.7'sinin (n=70) hafif şişman ve %2.2'sinin obez olduğu görülmektedir. Baba mesleğinin %2.8'inin (n=17) herhangi bir işte çalışmadığı, %18.2'sinin (n=109) işçi, %9.7'sinin (n= 58) memur, %47.3'ünün (n=284) serbest meslek, %22'sinin (n=132) emekli olduğu görülmektedir (Tablo 1).

Tablo 2. Boy uzunlukları, vücut ağırlıkları ve beden kütle indeksi ortalamaları

	Erkek	Kadın	$\bar{X}$	SS
Boy Uzunluğu	176.75	162.89	165.48	7.7
Vücut Ağırlığı	71.13	57.06	59.68	10.49
Beden Kütle İndeksi	22.7709	21.5113	21.75	3.2
Toplam	112	488		

Katılımcıların vücut ağırlığı, boy uzunluğu ve beden kütle indeksi ölçümlerinin ortalaması sırasıyla 59.68 ± 10.49 kg, 165.48 ± 7.7 cm ve 21.75 ± 3.2 kg/m² olarak bulunmuştur (Tablo 2). Yeme bozuklukları alanında yapılan çalışmalarda, yeme tutumunun ergenlik dönemindeki bedensel kaygıların artmasına bağlı olarak ergen bireylerde kilo verme veya kaslanma hedeflerine erişmek için sağlıksız hale dönüşebileceği yönünde bulgular elde etmiştir (Sarıbaş vd., 2019).

Tablo 3. Katılımcıların Yeme Tutum Testi-40 (YTT) toplam puanları ve teste ait alt boyutlar ile cinsiyet değişkeni arasındaki farka ilişkin aritmetik ortalama, standart sapma ve t-testi sonuçları

		N	$\bar{X}$	SS	t	p
Şişmanlık Kaygısı	Erkek	112	3.17	4.486	4.314	.000**
	Kadın	487	5.57	5.475		
Diyet	Erkek	112	6.28	5.948	.718	.473
	Kadın	487	6.71	5.790		
Sosyal Baskı	Erkek	112	5.52	3.811	.471	.638
	Kadın	487	5.71	3.994		
Zayıflık ile Aşırı Uğraş	Erkek	112	3.00	3.119	.322	.748
	Kadın	487	3.10	2.868		
YTT-40 Toplam Puan	Erkek	112	56.79	25.120	1.881	.060
	Kadın	487	61.13	21.231		

**p<0.01 (Tüm gruplar için sd=598)

Tablo 3 incelendiğinde, cinsiyet değişkenine göre kadınların şişmanlık kaygısı alt boyutundan almış oldukları toplam puan ortalaması $\bar{X}= 3.17$, erkeklerin ortalama puanı ise $\bar{X}=5.57$ 'dir. Bununla birlikte katılımcıların cinsiyet değişkenine göre şişmanlık kaygısı alt

boyutundan aldıkları toplam puanlar arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır [$t(598)=4.314$, $p<0.01$]. Bu sonuç kadınların şişmanlık kaygısını erkeklerden daha çok yaşadığı şeklinde yorumlanabilir. Ancak katılımcıların cinsiyet değişkeni ile ölçeğin diyet, sosyal baskı, zayıflık ile aşırı uğraş alt boyutları ve YTT toplam puanlar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Tablo 4. Katılımcıların Yeme Tutum Testi-40 (YTT) toplam puanları ve teste ait alt boyutlar ile sınıf değişkeni arasındaki farka ilişkin aritmetik ortalama, standart sapma ve T-Testi sonuçları

		N	$\bar{X}$	SS	t	p
Şişmanlık Kaygısı	1. Sınıf	329	5.31	5.599	.937	.349
	2. Sınıf	271	4.89	5.110		
Diyet	1. Sınıf	329	6.80	6.010	.760	.448
	2. Sınıf	271	6.43	5.578		
Sosyal Baskı	1. Sınıf	329	5.55	3.805	.863	.389
	2. Sınıf	271	5.83	4.138		
Zayıflık ile Aşırı Uğraş	1. Sınıf	329	3.36	3.021	2.593	.010**
	2. Sınıf	271	2.74	2.746		
YTT-40 Toplam Puan	1. Sınıf	329	60.91	23.767	.715	.475
	2. Sınıf	271	59.61	19.784		

** $p<0.01$ (Tüm gruplar için $sd=598$)

Tablo 4 incelendiğinde, sınıf değişkenine göre 1. Sınıf öğrencilerinin zayıflık ile aşırı uğraş alt boyutundan almış oldukları toplam puan ortalaması $\bar{X}=3.36$, 2. Sınıf öğrencilerinin puan ortalaması ise $\bar{X}=2.74$ 'tür. Bununla birlikte katılımcıların sınıf değişkenine göre zayıflık ile aşırı uğraş alt boyutundan aldıkları toplam puanlar arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır [$t(598)=2.593$, $p<0.01$]. Bu sonuç 1. Sınıf öğrencilerinin 2. Sınıf öğrencilerine göre daha fazla zayıflık ile aşırı uğraş gösterdikleri şeklinde yorumlanabilir. Ancak katılımcıların sınıf değişkeni ile ölçeğin şişmanlık kaygısı, diyet, sosyal baskı alt boyutları ve YTT toplam puanlar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Tablo 5. Katılımcıların Yeme Tutum Testi-40 (YTT) toplam puanları ve teste ait alt boyutlar ile aile yapısı değişkeni arasındaki farka ilişkin aritmetik ortalama, standart sapma ve T-Testi sonuçları

		N	$\bar{X}$	SS	t	p
Şişmanlık Kaygısı	Çekirdek Aile	545	5.07	5.418	.617	.538
	Geniş Aile	55	5.55	4.964		
Diyet	Çekirdek Aile	545	6.60	5.901	.613	.540
	Geniş Aile	55	7.11	4.979		
Sosyal Baskı	Çekirdek Aile	545	5.68	4.027	.106	.915
	Geniş Aile	55	5.74	3.271		
Zayıflık ile Aşırı Uğraş	Çekirdek Aile	545	3.03	2.892	1.452	.147
	Geniş Aile	55	3.64	3.126		
YTT-40 Toplam Puan	Çekirdek Aile	545	60.26	22.388	.312	.778
	Geniş Aile	55	61.15	18.746		

(Tüm gruplar için $sd=598$)

Tablo 5 incelendiğinde, katılımcıların aile yapısı değişkeni ile ölçeğin şişmanlık kaygısı, diyet, sosyal baskı, zayıflık ile aşırı uğraş ve YTT toplam puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların öğrenim görülen bölüm değişkeni ile testin şişmanlık kaygısı, diyet, sosyal baskı, zayıflık ile aşırı uğraş alt boyutları ve YTT toplam puanları arasındaki farkı sınamak için yapılan One Way Anova testi sonuçlarında herhangi bir anlamlılığa rastlanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 6. Anne eğitim düzeyi değişkenine göre katılımcıların Yeme Tutum Testi-40 (YTT) toplam puanları ve teste ait alt boyutların farkına ilişkin aritmetik ortalama, standart sapma ve ANOVA sonuçları

	Eğitim Düzeyi	N	$\bar{X}$	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Diyet	Okur-yazar değil	57	5.61	4.566	Gruplar Arası	377.469	4	94.367	2.823	.024*
	Okur-yazar	49	6.55	5.788						
	İlköğretim	402	6.46	5.458						
	Lise	79	7.61	7.680	Grup İçi	19859.730	594	33.434		
	Lisans ve üstü	13	10.85	6.866						
	Toplam	600	6.63	5.817	Toplam	20237.199	598			
YTT-40 Toplam Puan	Okur-yazar değil	57	58.86	19.908	Gruplar Arası	5422.875	4	1355.719	2.822	.024*
	Okur-yazar	49	63.16	19.819						
	İlköğretim	402	59.25	21.613						
	Lise	79	62.08	25.245	Grup İçi	285399.939	594	480.471		
	Lisans ve üstü	13	78.31	25.473						
	Toplam	600	60.32	22.053	Toplam	290822.815	598			

* $p<0.05$

Tablo 6'da anne eğitim düzeyi değişkenine göre katılımcıların ölçeğin diyet alt boyutundan almış oldukları toplam puanlar incelendiğinde annesi okur-yazar olmayan katılımcıların ortalamasının $\bar{X}=5.61$, okur-yazar olanların ortalamalarının $\bar{X}=6.55$, ilköğretim düzeyinde olanların ortalamasının $\bar{X}=6.46$, lise düzeyinde olanların ortalamalarının $\bar{X}=7.61$, lisans ve üstü olanların ortalamalarını ise $\bar{X}=10.85$ olduğu görülmektedir. Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucuna göre diyet alt boyutundan alınan toplam puan ile gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmüştür $F[(4-594)=2.823, p<0.05]$. Gruplar arasındaki farkın yönünü belirlemek amacıyla post hoc testlerinden Bonferroni testi yapılmıştır. Test sonucuna göre annesi lisans ve üstü eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların annesi okur-yazar olmayan katılımcılara göre ortalama puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Yine Tablo 6'da anne eğitim düzeyi değişkenine göre katılımcıların YTT toplam puanları incelendiğinde annesi okuryazar olmayan katılımcıların ortalamasının $\bar{X}=58.86$, okur-yazar olanların

ortalamalarının $\bar{X} = 63.16$, ilköğretim düzeyinde olanların ortalamasının $\bar{X} = 59.25$, lise düzeyinde olanların ortalamalarının $\bar{X} = 62.08$, lisans ve üstü olanların ortalamalarını ise $\bar{X} = 78.31$ olduğu görülmektedir. Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucuna göre YTT toplam puanı ile gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmüştür $F[(4-594)=2.822, p<0.05]$. Gruplar arasındaki farkın yönünü belirlemek amacıyla post hoc testlerinden Bonferroni testi yapılmıştır. Test sonucuna göre annesi lisans ve üstü eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların annesi okur-yazar olmayan ve annesi ilköğretim düzeyinde olan katılımcılara göre ortalama puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bunun yanında testin diğer alt boyutları ile anne eğitim düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p>0.05$).

Yapılan istatistiksel analizde, katılımcıların baba eğitim, baba meslek, anne meslek değişkenleri ile testin şişmanlık kaygısı, diyet, sosyal baskı, zayıflık ile aşırı uğraş alt boyutları ve YTT toplam puanları arasındaki farkı sınamak için yapılan One Way Anova testi sonuçlarında herhangi bir anlamlılığa rastlanmamıştır ($p>0.05$).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sağlık Hizmetleri Yüksekokulu'nun çeşitli bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin yeme tutumları ve bu tutumlara etki eden faktörleri belirlenmek amacıyla gerçekleştirilen çalışmanın sonucunda, katılımcıların yaşları 17 ile 33 arasında değişmekte olup, ortalama yaş 19.84 ± 1.66 yıl olduğu görülmüştür. Katılımcıların vücut ağırlığı, boy uzunluğu ve beden kütle indeksi ölçümlerinin ortalaması sırasıyla 59.68 ± 10.49 kg, 165.48 ± 7.7 cm ve 21.75 ± 3.2 kg/m² olarak bulunmuştur. Yeme Tutum Testi-40'nin güvenilirlik katsayısı $\alpha = 0.833$ olarak tespit edilmiştir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 200'dür ve katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puanın 60.32 ± 22.1 olduğu görülmüştür. Elde edilen verilere göre şişmanlık kaygısı alt boyutunda cinsiyet değişkenine ($p<0.001$) göre kadınlar lehine bir farklılaşma olduğu ve ilgili alt boyutun boy uzunluğuna ($p<0.05$) ve vücut ağırlığına ($p<0.001$) göre farklılaştığı görülmüştür. Ölçeğin diyet alt boyutunun da anne eğitim düzeyine ($p<0.05$) ve vücut ağırlığına ($p<0.001$) göre farklılaştığı görülmüştür. Ölçeğin sosyal baskı alt boyutunun ise vücut ağırlığı ($p<0.001$) açısından farklılaştığı görülmüştür. Ölçeğin zayıflıkla aşırı uğraş alt boyutunun da öğrenim görülen sınıf değişkenine göre 1. sınıf öğrencileri lehine ($p<0.01$) ve vücut ağırlığı ($p<0.001$) açısından farklılaştığı görülmüştür.

Bu bulgular doğrultusunda;

- Özellikle kadın cinsiyetindeki ve üniversite 1.sınıftaki üniversite öğrencilerine yönelik şişmanlık, ideal beden algısı ve diyet üzerine bilgilendirmeler yapılması,

- Düşük eğitim seviyesine sahip ebeveynler için çocukların sağlıklı beslenmesine ilişkin bilgilendirmeler yapılması,
- Fazla vücut ağırlığına sahip olduğunu düşünen ve bu nedenle sosyal ilişkiler kurmakta güçlük yaşayan üniversite öğrencilerin çeşitli sosyal aktivitelere yönlendirilmesi,
- İlgili araştırmanın farklı sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik özellikler gösteren bölgelerdeki üniversitelerde tekrarlanması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Alkaşifoğlu A, Yordam N. Obezitenin tanımı ve prevalansı, Katkı Pediatri Dergisi, 2000;21(4):475-481.*
- Arslan P. Obezite (Şişmanlık), Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, 1993; 2(6):198-201.*
- Demirel B. Sosyal medyadaki beslenme ile ilgili haber ve paylaşımların yetişkin bireylerin yeme tutum ve davranışlarına etkisi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü Beslenme ve Diyetetik, Yüksek Lisans Programı, 2019.*
- Ergün A, Erten S. Öğrencilerde vücut kitle indeksi ve bel çevresi değerlerinin İncelenmesi. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, 2004;57(2):57-61.*
- Farahani SJ, Chin YS, Nasir MTM, Amiri P. disordered eating and its association with overweight and health-related quality of life among adolescents in selected high schools of tehran, Child Psychiatry Hum Dev. 2014;1:1-8.*
- Gönenir Erbay L, Seçkin Y. Yeme bozuklukları. Güncel Gastroenteroloji. 2016;20(4):473-477. <http://www.guncel.tgv.org.tr/journal/68/pdf/100509.pdf>*
- Herpertz-Dahlmann B. Adolescent eating disorders: definitions, symptomatology, epidemiology and comorbidity, Child and Adolescent Psychiatric Clinics North America, 2009;18(1):31-47. Doi: 10.1016/j.chc.2008.07.005*
- Hoek HW. Incidence, prevalence and mortality of anorexia nervosa and other eating disorders, Curr Opin Psychiatry, 2006;19:389-94.*
- Jacobi C, Morris L, Zwaan M. Risk factors, etiology and comorbidity: In Brewerton TD (editor), Clinical Handbook of Eating Disorders. South Carolina, USA: Marcel Dekker, 2004;117-231.*
- Janout V, Janoutova G. Eating disorders risk groups in the czech republic-crosssectional epidemiologic pilot study, Biomedical Papers, 2004;148 (2):189-193.*
- Kadioğlu M, Ergün A. Üniversite Öğrencilerinin Yeme Tutumu, Öz-Etkililik ve Etkileyen Faktörler, MÜSBED 2015; 5(2): 96-104.*
- Karasar N. Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayınevi, Ankara, 2010.*
- Kazkonda İ. Üniversite öğrencilerinde ortoreksiya nervoza (sağlıklı beslenme takıntısı) belirtilerinin incelenmesi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek lisans tezi, Ankara, 2010;95s.*
- Mazıcıoğlu MM, Öztürk A. Üniversite 3. ve 4. sınıf öğrencilerinde beslenme alışkanlıkları ve bunu etkileyen faktörler, Erciyes Tıp Dergisi, 2003;25(4):172-178.*
- Oğur S, Aksoy A, Selen H. Üniversite Öğrencilerinin yeme davranışı bozukluğuna yatkınlıkları: Bitlis Eren Üniversitesi Örneği, BEÜ Fen Bilimleri Dergisi BEU Journal of Science, 2016;5(1):14-26.*

- Özvurmaz S, Mandiracıoğlu A, Lüleci E. Üniversite öğrencilerinde yeme tutumu ve yeme tutumuyla ilişkili faktörler, *Adıyaman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2018;4(2):841-849.
- Pekcan G. *Hastalıklarda Beslenme Durumunun Saptanması, Diyet El Kitabı*. (Editör: Baysal, A., Bozkurt, N., Pekcan, G., Besler, T., Aksoy, M., Merdol Kutluay, Türkan., Keçecioğlu, S., Mercangil, S, M.) Hatipoğlu Yayınevi, Ankara, 1999.
- Pekcan G. Şişmanlık tanısında antropometrik ölçümler ve yorumu. (Sunuya hazırlayan: Arslan, P.) I. Ulusal Obesite Kongresi Diyetisyenler Sempozyumu Sunuları, İstanbul, 2001;13-38.
- Sarıbaş ÇÇ, Başgül SS, Cömert Tarı I, Tutlu MG. 15-17 yaş elit ve amatör futbolcuların yeme tutumu, benlik saygısı ve kişilik özelliklerinin incelenmesi, *Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi /Journal of Turkish Social Sciences Research*, 2019;4(1):34-46.
- Tam C, Cherry FN, Chak MY. Disordered eating attitudes and behaviours among adolescent in Hong Kong: prevalence and correlates, *Journal of Pediatrics Child Health*, 2007; 47: 811-817.
- Ünalın D, Öztop DB, Elmalı F, Öztürk A, Konak D, Pırlak B, Güneş D. Bir Grup Sağlık Yüksekokulu Öğrencisinin Yeme Tutumları ile Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları Arasındaki İlişki, *İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 2009;16(2):75-81.
- World Health Organization (WHO). BMI Classification 2017. Available at: http://appswho.int/bmi/index.jsb?introPage=intro_3.html. Erişim Tarihi: 28 Şubat 2017.
- Yolsal N, Kıyan A, Özden Y. Beslenme Durumunun Değerlendirilmesinde Beden Kitle İndeksinin Kullanımı, *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 1998;27(2):43-48.